

La història de Guillem de Varoic

Temps era temps, vivia a Anglaterra un cavaller noble, savi, valent i virtuós: el comte Guillem de Varoic. Al llarg de la seva vida, havia participat en moltíssimes batalles i sempre n'havia sortit victoriós. Ara bé, en complir els cinquanta-cinc anys, el comte va decidir deixar les armes i anar en peregrinació a Terra Santa, per tal de fer penitència, ja que se sentia culpable a causa de les moltes morts que havia provocat. Aquella mateixa nit, anuncià a la seva esposa la seva partida imminent, i al matí feu venir davant seu tots els seus servidors, tant homes com dones, i els digué que empenia un viatge llarg i perillós i que, per si de cas no tornava, volia retribuir-los els seus bons serveis. I pagà a cadascú molt més del que els devia, cosa que els feu molt contents. Després, va fer donació a la comtessa de tot el comtat i li expressà el gran amor que li professava i el dolor que sentia en haver-la de deixar. I li donà una part d'un anell d'or amb les seves armes que havia fet fer, un anell que es

podia separar per la meitat, però de tal manera que cadascuna de les meitats era un anell sencer, tot i que la totalitat de les armes només es podia veure si s'ajuntaven les dues parts.

La comtessa es lamentà molt de la partença del seu marit i li pregà que li permetés acompanyar-lo. Ell s'hi negà amb fermesa i ella, resignada, digué, referint-se a un fill que havia tingut del comte feia només tres mesos i que es trobava en un bressol al seu costat:

—Només em quedarà aquest pobre infant en penyora del seu pare, i amb ell m'hauré de consolar!

Guillem de Varoic agafà llavors l'infant pels cabells, l'alçà del bressol i li clavà una bufetada dient:

—Fill meu, plora tu també la marxa del teu pare i així faràs companyia a la trista de ta mare!

Evidentment, el nen arrencà a plorar. I en veure-ho, el comte plorà també, així com la comtessa i tots els homes i les dones que els envoltaven. Per fi, el comte s'acomiadà, i no volgué dur amb ell sinó un sol escuder. Va navegar fins a Alexandria, i emprengué el camí cap a Jerusalem. Un cop allà, confessà els seus pecats i rebé amb gran devoció el preciós cos de Jesucrist. Després, visità el Sant Sepulcre, on pregà devotament. Tornà després a Alexandria, i des d'allà navegà fins a Venècia, on donà tots els diners que li quedaven a l'escuder, va fer-lo casar per tal que no li passés pel cap de tornar a casa i feu que uns mercaders escrivissin a Anglaterra explicant que Guillem de Varoic havia mort mentre tornava de Jerusalem.

La comtessa, en conèixer la falsa notícia, quedà desconsolada i organitzà per al seu marit el funeral de què era mereixedor un cavaller tan virtuós. Mentrestant, el comte es va deixar créixer els cabells fins a les espatlles i la barba fins a la cintura i tornà a Anglaterra tot sol, vestit amb l'hàbit dels

monjos de sant Francesc, vivint d'almoines, i es va instal·lar en una ermita que hi havia en una muntanya envoltada d'arbres i a prop d'una font, no gaire lluny de la seva ciutat de Varoic, per fer penitència. Un cop a la setmana, anava a Varoic per captar. Ningú no el reconeixia, ni tan sols la seva esposa, que, en veure'l tan humil, li feia donar més caritat que a tots els altres pobres.

I així va passar un temps, fins que el jove i fort rei de Canària decidí envair Anglaterra amb tota la seva morisca. El pacífic rei anglès aplegà tota la gent que pogué i donà batalla als moros. Va morir molta gent dels dos bàndols, però més cristians que no pas moros, i el rei anglès es va haver de retirar, amb la gent que li quedava, a la ciutat de Sant Tomàs de Conturberi, des d'on llançà diversos atacs que fracassaren, l'un rere l'altre, mentre els moros anaven conquerint l'illa, mataven molts cristians i deshonraven i feien captives les dones i les donzelles. Al final, el desventurat rei anglès reculà fins a Londres, i els moros, en saber-ho, posaren setge a la ciutat. Hi hagué molts combats, fins que el bon rei hagué de sortir per força d'un Londres afamat, anà cap a Gal·les i passà per Varoic, on fou acollit per la comtessa, i on hi havia abundosos queviures i totes les coses necessàries per a la guerra, gràcies a la previsió del «difunt» Guillem de Varoic. Però els moros l'havien seguit, i aviat es plantaren davant Varoic.

L'affligit rei, des d'una torre, veia com la morisma cremava i destruïa viles i castells i feia morir tants cristians com podia, homes, dones i fins i tot infants. Perduda tota esperança, es tancà dins una cambra, on començà a plorar amargament i, en creure-ho tot perdut, es va encomanar a la Mare de Déu i va tancar els ulls. De sobte, se li aparegué una bellíssima donzella que duia un infant als braços i li digué:

—Tingues confiança, rei: el Fill i la Mare t'ajudaran en aquest tràngol. Fes que el primer home amb llarga barba que et demani caritat deixi l'hàbit que porta i fes-lo capità de tota la teva gent.

L'endemà, el comte ermità, que havia vist des de la muntanya el que s'esdevenia, baixà fins a la ciutat, que trobà molt atribolada, i entrà al castell per demanar caritat a la comtessa. Llavors veié el rei, que sortia d'oïr missa, s'agenollà davant d'ell i li suplicà una almoïna. El rei, que fins aleshores estava convençut que havia tingut un somni, es meravellà en veure'l, el feu alçar i li demanà que volgués comandar el seu exèrcit. El comte va intentar negar-s'hi, al·legant la seva debilitat física i el seu desconeixement dels fets d'armes, però el rei insistí, i suplicà tant i tant, que el comte acabà cedint. Manà al rei que a partir de llavors aparegués alegre i confiat davant dels seus, per donar-los esperança, i que a ell li aconseguís una roba de moro. També li explicà que a Alexandria havia après a fer amb determinats materials unes granades que un cop enceses no s'apagaven per més aigua que hi llancessis al damunt; només s'apagaven amb oli i resina de pi.¹

El rei obeí i anà a buscar la roba. Després, Guillem de Varoic aconseguí tots els materials necessaris per fer les granades. Tots menys un, que no va trobar enlloc. Digué al rei:

—Anem a veure la comtessa, perquè ella ens podrà ajudar.

Un cop davant d'ella, el rei li digué que li fes el favor de donar-li una mica del sofre viu que el seu marit tenia per fer que les torxes, per més vent que fes, no s'apaguessin. La comtessa se sorprengué i va respondre:

¹ Sens dubte, es tracta del «foc grec», una mescla inflamable que cremava en contacte amb l'aigua.

—Qui us ha dit que el meu marit sabia fer unes torxes amb tal llum?

—L'ermità aquí present, comtessa.

La comtessa, desconcertada, anà a buscar el sofre, i uns dies després l'ermità ja havia enllestit les granades. De nit, vestit de moro, sortí per la porta falsa del castell i s'acostà al camp enemic. En ser-hi, passada la mitjanit, llançà les granades a prop de la tenda d'un gran capità, parent del rei moro. El foc fou tan gran i esgarriós, que tots els moros, desarmats, abandonaren les tendes i intentaren apagar-lo, però com més aigua hi llançaven, més creixia. Llavors, el rei d'Anglaterra sortí de la ciutat, atacà el campament moro i causà una gran matança. En veure-ho, el rei moro fugí a cavall i es refugià en un castell que havia pres uns dies enrere, anomenat Alimburg, i allí es va fer fort amb els homes que havien pogut fugir del camp.

Uns dies després, el rei moro va enviar uns ambaixadors amb una lletra de batalla al rei d'Anglaterra, en què li deia que, per evitar més vessament de sang, el desafiava a un combat cos a cos, rei contra rei, i li prometia que, si era vençut, es retiraria de l'illa amb tots els seus homes. L'ermità aconsellà al rei que acceptés el combat, però que, com que era jove i malaltís i de complexió molt més feble que no pas el rei moro, lliurés el ceptre i la corona reial al seu oncle, el duc de Lencastre, perquè fos ell qui lluités, sense faltar a la paraula de fer un combat de rei contra rei. El rei, després de molts dubtes, acceptà no ser ell qui lluités contra el rei moro. Però exigí que el seu substitut no fos el duc de Lencastre, sinó l'ermità. Varoic acabà acceptant, prengué la corona de rei i demanà que diguessin a la comtessa que volia lluitar amb les armes del seu espòs. D'entrada, la comtessa lliurà als emissaris unes armes de no gaire valor, però aviat el rei ermità l'anà a veure i, tot i que ella negava tenir-ne altres, li ordenà que

li lliurés les que Guillem de Varoic guardava en un petit retret² de la seva cambra, cobertes d'un domàs verd i blanc.

La comtessa, meravellada pel fet que el rei sabés el seu secret, obeí, tot pensant que aquell ermità necessàriament havia conegut personalment el seu espòs.

La batalla fou concertada per a l'endemà, i aquella nit Varoic la passà agenollat a l'església, pregant. A l'alba es preparà, i entrà al camp on havia de tenir lloc la batalla armat amb una llança i una pavesina³ al braç, l'espasa i un punyal. El rei moro portava un arc de fletxa, espasa i, al cap, una cervellera amb moltes tovalloles embolicades. En començar el combat, el rei moro ferí el cristià amb dues fletxes —una li travessà la pavesina i entrà al braç i l'altra li encertà la cuixa—, però el rei ermità pogué arribar tan a prop d'ell, que no li deixà disparar més fletxes, i amb un cop d'espasa li tallà el braç. Després li va clavar l'espasa al costat i, quan el seu enemic caigué a terra, li tallà prestament el cap i el clavà a la punta de la llança. I amb aquell trofeu tornà a la ciutat. Tothom esclatà d'alegria perquè ja es veien lliures del jou dels invasors.

Però els moros no pensaven complir el jurament del seu rei difunt. Triaren un nou rei, anomenat Cale ben Cale, i aquest va fer matar els ambaixadors cristians que havien estat tramesos per pactar la seva retirada. El rei ermità, en saber-ho, s'indignà moltíssim i jurà no entrar en cap casa coberta —amb l'excepció de l'església— abans d'haver fet fora del regne tota la morisma. Manà preparar les armes i mobilitzà tots els homes a partir dels onze anys i fins als setanta. La comtessa, en saber-ho, li pregà

² Retret: Cambra petita que generalment forma part d'una cambra més gran i en queda aïllada.

³ Pavesina: Escut petit.

que el seu fill —que llavors en tenia dotze— no fos obligat a lluitar, però el rei ermità li digué que per al noi seria un honor participar en semblant batalla, que el faria armar cavaller l'endemà i que el duria al seu costat i el tractaria com un fill. La comtessa protestà, però el jove li digué que ja era prou gran per entrar en batalla i demostrar que era digne fill de son pare.

Aviat, els cristians van sortir de la ciutat, i els moros quedaren ben sorpresos, i pensaren que potser havien rebut reforços d'Espanya o de França, i que es volien venjar per la mort dels seus ambaixadors. Irats, van assassinar Cale ben Cale i triaren un nou rei. Després, s'armaren per a la batalla i es posaren a la vista dels cristians, en un lloc elevat. Els cristians, veient que els superaven en nombre, cregueren que la batalla estava perduda, però el rei ermità els va saber animar i concebé un pla: a la nit, feu excavar una gran rasa, que duia a un riu, i deixaren enmig un gran portell. A l'altra banda, cavaren una altra rasa que arribava fins al cap d'una gran penya. Llavors, feu que uns homes anessin a demanar a la comtessa —que un altre cop va quedar ben sorpresa— dues botes plenes de llavors d'espínacs que Guillem de Varoic tenia dins la cambra de les armes. El rei ermità va fer dur les llavors fins al portell, i les van llançar per terra, perquè quan passessin els moros se'ls fiquessin als peus, i va fer cavar molts clots fondos a manera de pous i ordenà que els cobrissin amb branques.

A l'alba, els moros feren sonar tabals i trompetes i baixaren a l'atac, cridant contra la gent cristiana. El rei ermità ordenà que tots estiguessin ajaçats, fent veure que dormien. Després, va fer que es llevessin, mostressin desconcert i fessin veure que fugien. Els moros, en veure la suposada desfeta dels cristians, s'afanyaren encara més i, en arribar al portell —no podien passar a l'altra banda—, se'ls ficaren aquells grans duríssims entre les soles

i els peus, i molts van caure als pous que havien estat dissimulats amb branques. Llavors, Guillem de Varoic feu aturar els seus homes, els va fer girar cua i va ordenar que comencés l'atac, que fou cruel i sense pietat. El rei va fer que el seu fill matés un moro molt alt i, un cop mort, va llançar el noi contra el mort i el va refregar amb ell fins a deixar-lo ple de sang, com escau al bateig d'un valent cavaller. Els moros, veient-se perduts, van intentar fugir, però els cristians els encalçaren. En uns deu dies, moriren noranta-set mil moros! Els cristians arribaren al castell on els moros s'havien fet forts. I, malgrat la defensa dels ballesters, van accedir a la porta del castell, hi van calar foc i penetraren dins el recinte, on foren rebuts per les dones cristianes, felices en veure que acabava la seva captivitat. Molts moros volgueren rendir-se, però el rei no ho consentí, car desitjava castigar-los per la seva traïció. Cremats o ferits per llances i espases, vint-i-dos mil moros moriren aquell dia.

Després, el rei i els seus van recórrer el regne i alliberaven totes les viles, i en arribar al port d'Antona, on havien desembarcat els moros, van cremar tots els vaixells amb què havien vingut.

Un cop lliure Anglaterra de moros, el rei ermità tornà a Varoic, on fou rebut triomfalment, i on la comtessa, amb immensa alegria, pogué abraçar el seu fill, que tan valent s'havia mostrat. Uns dies després, el rei ermità feu lliurar a la comtessa la seva meitat d'anell. Ella l'ajuntà amb el seu, compregué que aquell ermità era el seu espòs, i l'emoció li va fer perdre els sentits. Guillem de Varoic prestament acudí al seu costat, i quan la dona es recobrà, tots dos es besaren i s'abraçaren. Quan el noi va saber que el rei ermità era el seu pare, s'agenollà davant seu i li besà les mans. I tota la ciutat feu gran festa durant dies i dies.

Però arribà el moment en què el rei ermità va convocar un consell general i, davant de tothom, va restituir la corona i el ceptre al rei d'Anglaterra, es despullà i va tornar a vestir l'hàbit de sant Francesc. I tot i que el rei li demanà de restar amb ell i li va oferir el principat de Gal·les, Guillem de Varoic tornà a la seva vida d'ermità. La comtessa va demanar d'acompanyar-lo, ell acabà accedint-hi i van fer bastir en un lloc boscós una ermita amb dos apartaments, separats per una església. A prop de l'ermita hi havia un bell pi i, al seu peu, una font d'aigua cristal·lina. I cada dia, després de pregar, l'ermità seia al peu de l'arbre per contemplar les bèsties que venien a beure a la font.

Un temps després, el rei —que s'havia promès amb la filla del rei de França— va pensar que els cavallers duïen una vida massa ociosa i va decidir aprofitar les festes del seu matrimoni per convocar un gran exercici d'armes, un torneig al qual serien convidats els cavallers de tota la cristiandat. I així fou fet.